

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Příprava policistů ke zvládnutí krizových situací

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Lubomír Znojil

Vypracovala:
Eva Znojilová

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Příprava policistů ke zvládnutí krizových situací“ vypracovala samostatně a použila jen literaturu a další informační zdroje uvedené v seznamu použité literatury.

Brno 21. března 2009

.....

Eva Znojilová

Poděkování

Děkuji mému manželovi PhDr. Lubomíru Znojilovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce a které si velmi vážím.

Eva Znojilová

Obsah:

Úvod	5
1. Stres a jeho důsledky	7
1.1 Biologický význam a podstata stresu	9
1.2 Zátěžové stresory	10
1.3 Charakteristiky určující účinek stresu	13
1.4 Dílčí závěr	15
2. Zátěže charakteristické pro policejní profesi	16
2.1 Krizové situace	18
2.2 Krizová komunikace	20
2.3 Služební zákrok	21
2.4 Taktika služebních zákroků	23
2.5 Dílčí závěr	25
3. Příprava policistů ke zvládnutí krizových situací	26
3.1 Policejní školství	26
3.2 Školní policejní střediska (ŠPS)	33
3.3 Speciální pořádkové jednotky (SPJ)	35
3.4 Zásahové jednotky (ZJ)	37
3.5 Útvar rychlého nasazení (URNA)	38
3.6 Dílčí závěr	41
Závěr	42
Resumé	45
Anotace	46
Klíčová slova	46
Annotation	46
Key words	46
Seznam použité literatury	48
Přílohy	50

Úvod

Povolání policisty je v zemích vyspělého světa vysoce ceněné a respektované. Postavení policisty v České republice nemá příliš vysoký sociální status, je to zapříčiněno jednak politickou rolí SNB v dobách socialismu a zejména událostmi spojenými se 17. listopadem 1989.

Veřejné mínění se mění velmi pozvolna a k budování nové, lepší image policejního sboru rozhodně nepřispívají občasné poklesky jednotlivců, obratně medializované sdělovacími prostředky.

Policejní služba přitom patří k jedné z nejrizikovějších profesí v zemi. Od roku 1990 do dnešního dne zemřelo ve službě téměř sto policistů. Policista v průběhu služby jedná s velice rozmanitou a různorodou řadou jedinců, u některých dochází k podpoře a pomoci, u jiných k omezení práv a kladení překážek. To přináší velké nároky na zralost osobnosti a odborné znalosti policisty. Policista by měl být dobře vzdělaný profesionál, a to zejména v oboru práva, kriminalistiky a psychologie. Měl by umět dobře ovládat služební vozidlo, stejně tak ovládat přidělenou služební zbraň, měl by mít dovednosti v úpolových sportech, stejně jako by měl být schopen kvalifikovaně poskytnout první pomoc.

K výčtu požadovaných schopností a dovedností jistě patří znalost práce s PC, spojovací technikou a zejména empatie a logického rozhodování. Tato schopnost je zásadní při zvládání krizových situací a při krizové komunikaci. Policejní vzdělávání by mělo příslušníky policie na tyto situace připravit a vyškolit k jejich správnému chování v těchto situacích. Vzhledem k tomu, že jsem již osm let ve služebním poměru Policie ČR a z toho dva roky pracuji v policejní školství, rozhodla jsem se vybrat tuto problematiku jako téma své bakalářské práce.

Cílem mé bakalářské práce „Příprava policistů ke zvládání krizových situací“ je zdokumentovat systém této přípravy v policejním školství a u útvarů nejvíce spjatých s touto policejní problematikou.

V první kapitole se věnuji stresu, jako obecnému pojmu a popisuji zde jeho důsledky. Dále popisuji různé koncepce stresu a účinky stresu na lidský organismus.

Ve druhé kapitole popisuji krizové situace specifické pro policejní profesi. Zabývám se krizovou komunikací, problematikou služebního zákroku a také taktikou služebního zákroku.

Ve třetí kapitole se zaměřuji na vzdělávání, výcvik a přípravu policistů od základní odborné přípravy, přes školní policejní střediska až po specializované útvary PČR.

V závěru hodnotím současný systém vzdělávání policistů od základní úrovně až po výcvik speciálních policejních útvarů a úroveň jejich taktické připravenosti na zvládnutí krizových situací.

1. Stres a jeho důsledky

Anglické slovo „stress“ pochází ze starého francouzského výrazu „estrecier“, který znamená nutit nebo přinutit. Tento výraz je etymologicky odvozen z latinského stratus, což je přídělné slovo od slovesa stringere, které znamená utahovat nebo stlačovat.¹⁾

Podle amerického psychologického slovníku pojem „stress“ obecně znamená nějakou sílu, která když působí na systém, způsobuje nějakou významnou změnu jeho tvaru (formy), obvykle ve smyslu deformace. Termín je používán pro fyzikální, psychologické a sociální síly a tlaky. Stres v tomto smyslu představuje příčinu předcházející nějakému účinku. V dalším významu je pojem stress používán pro stav psychického napětí vyvolaný těmito silami a tlaky, tedy pro označení účinku.²⁾

Pojem stresu, který do biologie a medicíny zavedl rodák ze slovenského Komárna - kanadský fyziolog H. Selye, bývá tedy definován přinejmenším dvěma způsoby. Jedni chápou stres jako situaci či podnět, druzí jako reakci či stav vyvolaný tímto podnětem. Logičtější a bližší obecné chápání tohoto pojmu je podle mého názoru druhé pojetí, tj. pojetí stresu jako reakce, respektive procesu či stavu, který je vyvolán tzv. stresogenními podněty, situacemi, nebo také stresory.

H. Selye (1966) vymezil ve své teorii stres jako nescifickou odpověď organismu na jakýkoliv požadavek, který je na něj kladen.³⁾ Z kontextu vyplývá, že autor má na mysli především požadavky představující pro organismus určitou zátěž, určitý tlak vyvolávající nutnost adaptace.

Jde pak o stav, který se projeví tzv. generálním adaptačním syndromem (dále jen GAS), jenž se vyvíjí ve třech stádiích⁴⁾:

¹⁾ Melgosa, J., Zvládní svůj stres, Praha 1999, str. 21.

²⁾ Reber, A., S., Dictionary of psychology, New York 1985, str. 736

³⁾ Selye, H., Život a stres, Bratislava 1966, str. 10-60

⁴⁾ Schreiber, V., Stres patofyziologie-endokrinologie-klinika. Praha 1985, str. 122

1. Stádium poplachové reakce - dochází k aktivaci sympato–adrenálního systému, vyplavení katecholaminů z dřeně nadledvin a hypersekreci adrenokortikotropního hormonu (dále jen ACTH) a glukokortikoidů.
2. Stádium resistance, respektive adaptace - představuje období maximální adaptace na zátěž, plně je rozvinuta hyperaktivita systému ACTH – kůra nadledvin a stále má ještě rezervy.
3. Stádium vyčerpání - rezistence se ztrácí v důsledku nadměrné intenzity stresu, poruchy adaptačních reakcí, nebo abnormálních adaptačních reakcí. Pak se hovoří o nemoci z adaptace.

J. ČÁP a Z. DYTRYCH (1968) chápou stres jako stav vzbuzený takovou náročnou životní situací, ve které nějaká rušivá okolnost působí na organismus, ztěžuje mu plnění úkolů a uspokojování potřeb.⁵⁾ Také další autoři považují stres za reakci, která je vyvolána procesy, které dosáhly hraniční úrovně, tj. narušily integrační možnosti organismu.

Je otázkou, kde stres začíná, které stavy lze již považovat za stresovou reakci. Selye použil tohoto pojmu původně k označení reakce organismu v mimořádných podmínkách. Později se však sám bránil, aby byl stres chápán jen jako něco mimořádného.

Brněnský psycholog Josef ŠVANCARA definuje stres jako soubor psychických procesů spojených s řešením náročných situací při vysokém stupni aktivace.

Jak je zřejmé, jsou možná více či méně širší či užší pojetí stresu. Zdá se však, že převažuje názor, že stresová reakce bývá vyvolána podmínkami či podněty představujícími pro organismus zvýšenou, tedy nikoliv běžnou zátěž, která vyžaduje od organismu přizpůsobení se nějaké změně.

⁵⁾ Čáp, J., Dytrych, Z., Utváření osobnosti v náročných životních situacích. Praha 1968, str. 26

1.1 Biologický význam a podstata stresu

Účelem stresové reakce je adaptace na měnící se podmínky existence organismu.⁶⁾ Změna podmínek může představovat pro organismus hrozbu, pokud by nebyl schopen se adaptovat.

Všechny varovné signály z mozku zpracovává hypotalamus. Hlavními humorálními mechanismy stresu jsou jednak aktivace osy hypotalamus - adenohipofýza – kůra nadledvin. Reakce dřene nadledvin, produkující katecholaminy adrenalin a noradrenalin, je nejvýraznější stresovou reakcí (poplachovou) a připravuje živočichy na boj nebo útěk. Způsobuje mobilizaci organismu, mozku, svalů, oběhového systému k rychlé reakci. Produkce adrenalinu je spojená zejména s mentálním stresem. Kůra nadledvin vyplavuje při stresové reakci zejména glukokortikoidy a mineralkortikoidy, které spolu s dalšími neuroendokrinními reakcemi zabezpečuje metabolismus a energetické zdroje pro orgány nejdůležitější pro život při delším trvání stresu. Vedle toho však mají negativní účinek na imunitní reakce organismu a na změny nálad ve smyslu deprese.⁷⁾

Ačkoliv je stres zejména laiky vnímán jako jev skrze nepříznivý a škodlivý, je podle akademika J. CHARVÁTA (1973) fenoménem nutným a prospěšným. Pokud nepřekročí určité extrémní meze, nejen v ontogenezi, ale i ve fylogenezi.⁸⁾ Názorným příkladem je sportovní trénink jednotlivce, či přirozený výběr při vývoji druhu. Naopak organismy přežívající v tzv. „skleníkových podmínkách“, ztrácejí schopnost přizpůsobení a přežití a posléze degenerují. Lze tedy říci, že biologický význam stresu je naprosto zásadní. Reakci, která by neměla význam, by živé organismy v průběhu vývoje pravděpodobně pozbyly, zanikla by. Není tedy předmětem diskuse užitečnost či škodlivost stresu, ale to, kdy je stres organismu prospěšný a kdy mu škodí – za jakých podmínek, v jaké míře, kterému organismu atd.

⁶⁾ Daniel, J., Psychická zátěž v laboratorních terenných podmínkách. Bratislava 1984, str. 9

⁷⁾ Schreiber, V. a kolektiv, Stres. Patofyziologie – endokrinologie-klinika. Praha 1985, str. 40-72

⁸⁾ Charvát, J., Život, adaptace a stres, Praha 1973, str. 30

1.2 Zátěžové stresory

Klasifikace stresorů

Stresogenním podnětem, respektive stresorem se může stát cokoliv, co ohrožuje realizaci cílů jedince, uspokojování jeho potřeb, jeho rovnováhu s vnějším prostředím. Stresory a stres bývají spojovány především s psychickými zátěžemi a narušováním duševní rovnováhy. Dlužno však připomenout, že z definice H. Selyeho vyplývá, že se jedná obecně o narušení homeostázy, tedy fyzikální a chemické stability vnitřního prostředí organismu, nejen psychickými, ale jakýmkoliv zátěžemi.

Nezákladnější rozdělení zdrojů stresu uvádí MELGOSA (1975), a to vnější a vnitřní zdroje. Vnějšími zdroji jsou příčiny stresu pocházející z vnějšího prostředí - různé traumatizující události a nepříznivé životní podmínky, jako jsou nadměrný hluk, nedostatek životního prostoru atd. Mezi vnitřní zdroje, tedy příčinami vycházejícími přímo z nás, z naší psychiky, jsou na prvním místě intrapsychické konflikty, spěch, nejistota, pocit ztráty kontroly nad událostmi, ale i některé osobnostní rysy.⁹⁾

V. SCHREIBER podává přehled hlavních stresorů používaných při klinických experimentech a stresorů působících na člověka.¹⁰⁾ Hlavními experimentálními stresory jsou:

- fyzikální: chlad, horko, pronikavé záření, hypobarie, hyperbarie, hluk, vibrace, oslnění,
- chemické: éter, inhalační dráždidla, otravné látky, látky vyvolávající šok, hypoglykemie, záněty,
- bolest: elektrické dráždění a šok, spáleniny, fraktury, chirurgické výkony,
- komplexní: nové prostředí, manipulace, částečná či úplná imobilizace, námaha, anticipace bolesti, atd.

⁹⁾ Melgosa, J., Zvládní svůj stres. Praha 1999, str. 55

¹⁰⁾ Schreiber, V., Stres. Patofyziologie – endokrinologie-klinika. Praha 1985, str. 30 -38

Jako specificky lidské stresory vyjmenovává:

- individuální: mentální aritmetika, zrcadlové kreslení, jiné typy duševního vypětí, tvůrčí činnost, veřejné vystoupení, spánková deprivace, běhy na dlouhé tratě, sauna, ztráta nebo ohrožení milované osoby, strach z nemoci, z operace bolesti, ztráta výtěžku, imobilizace, inkontinence atd.,
- skupinové: školní, rodinný, sousedský stres,
- sociální: pracovní nároky, strach z propuštění, persekuce, nezaměstnanosti, důchod, rizikové povolání atd.

Je zřejmé, že prezentovaná klasifikace je neúplná a logicky nedůsledná. Uvádím ji zde proto, že představuje a ilustruje především medicínsko experimentální přístup k problematice. Jako úplnější a důslednější se mi jeví následující klasifikace stresorů:¹¹⁾

- fyzikální stresory – extrémní teploty, záření, mechanické vlivy, vibrace, elektrický proud, přetížení atd.,
- chemické stresory – jedy, žíraviny, mutagenní látky, omamné látky,
- biologické stresory – viry, bakterie, plísňe, paraziti, predátoři atd.,
- psychosociální stresory – deprivace, frustrace, izolace, konflikty atd.

U člověka, který je schopen situace anticipovat a vnímat i symbolické ohrožení, nabývají na významu právě psychologické a sociální stresory, jejichž účinek je zprostředkován psychikou. Zátěžový podnět nemusí působit bezprostředně, ale jen jako pomyslné nebezpečí. Stresová reakce může nastat dříve, než se škodlivost podnětů a situací stává aktuální.

Lze rozlišit tři formy psychické zátěže:

- senzorická zátěž vyplývá z požadavků na činnost periferních smyslových orgánů a jim odpovídajících struktur CNS,

¹¹⁾ Debnár, M., Zkoumání vztahů mezi ukazateli fyzické zdatnosti a strukturou osobnosti a reakcemi na stres. Hradec Králové, 1999, str. 1

- mentální či kognitivní zátěž vyplývá z požadavků na zpracování informací, které klade nároky na duševní procesy, jako pozornost, paměť, představivost, myšlení a rozhodování,
- emoční zátěž vyplývá z požadavků vyvolávajících afektivní odezvu na zátěžovou situaci. Zde se někdy používá pojem „psychosociální stres“ v užším slova smyslu, neboť afektivní reakce jsou většinou odezvou na sociální kontakt.¹²⁾

Jinou taxonomii zátěžových situací uvádějí MIKŠÍK a BŘICHÁČEK (1981). Vycházejí z hlediska relací mezi psychickým vybavením subjektu a požadavky situace na interakční chování jedince.¹³⁾

Rozlišují pět základních typů psychických zátěží:

- nepřiměřené úkoly a požadavky – situace kvantitativně zatěžující, kladoucí na jedince nároky přesahující jeho duševní a tělesné síly, či blížící se hranicím jeho možností, nerespektující energetické limity organismu, nepřiměřené v daném čase a za daných podmínek,
- problémové situace – situace kvalitativně zatěžující, vyvolávající potřebu se orientovat v nových a neobvyklých podmínkách, nutnost přestavby navyklého způsobu chování, vytvoření nové zkušenosti a řešení vzniklé situace,
- překážky při dosahování cíle – situace, kdy je cesta k dosažení určitého cíle blokována těžko překonatelnou překážkou, jde o frustraci,
- konfliktové situace – situace související s rozhodováním a střety dvou rozporných tendencí, které vyvolávají napětí, kolísání a váhání mezi více volbami,
- psychologický stres – zátěže tlaky narušující, ztěžující až znemožňující realizace cílové činnosti. Mezi stresogenní situace patří ztížené klimatické podmínky, prostorové a senzorické podmínky činnosti, časový deficit, tlak ohrožení, tlak odpovědnosti atd.

¹²⁾ Hladký, A. a kolektiv, Zdravotní aspekty zátěže a stresu. Praha 1993, str. 20

¹³⁾ Mikšík, O., a Břicháček, V., Detekce osob náchylných k psychickému selhání. Praha, 1981, str. 8 - 18

Pro potřeby této práce považuji za účelné držet se rozlišení zátěží na zátěže fyzické a psychické, přičemž psychické zátěže lze rozlišit na zátěže kognitivní, emociální a sociální. Pod kognitivními zátěžemi pak rozumím jak percepční zátěž, tak mentální, tedy zátěže spojené s přijímáním a zpracováním informací (vnímáním, myšlením, rozhodováním, pamětí atd.). Sociální zátěže představují interakce, komunikace, konflikty atd. s lidmi a sociálními skupinami. Obsahují tedy jak kognitivní činnosti, tak emocionální prožívání. Jsem si vědoma, že toto rozdělení odpovídá spíše potřebě nějakého systému než skutečnosti, která je mnohem složitější.

1.3 Charakteristiky určující účinek stresu

Z uvedeného je zřejmé, že stresory a stresové reakce jsou součástmi každodenního života všech živých organismů. Jak již bylo uvedeno dříve, zátěže stimulují adaptační mechanismy organismů a jsou v tomto smyslu organismu prospěšné. V pozitivních případech hovoříme o tzv. eustresech. Jsou-li ale zátěže příliš intenzivní a jejich trvání příliš dlouhé, vyvolávají změny tak výrazné, že vedou k vyčerpání a poškození organismu. V takových případech hovoříme o distresech, které vedou k poruchám.¹⁴⁾ Veškeré zátěže – stresory je třeba hodnotit z hlediska nejméně čtyř dimenzí. Jsou to:

- časové trvání působení stresu, které může být krátkodobé, střednědobé, či dlouhodobé až chronické,
- frekvence výskytu v čase, od sporadického přes středně častý až velmi častý,
- intenzita zátěže může být slabá, střední až silná,
- kvalita z hlediska působení na jedince a jeho organismus, která může být pozitivní, neutrální či negativní.¹⁵⁾

Všechny tyto dimenze rozhodují o tom, jak zátěž na organismus působí. Poměrně dobře prozkoumanou oblastí působení zátěží na organismus je oblast sportovního tréninku. Využívá manipulaci s uvedenými dimenzemi k dosažení určité specifické adaptace organismu sportovce na určitou činnost zátěže s ní spojenou. Trénink sprintera je jiný než

¹⁴⁾ Daniel, J., Psychická zátěž v laboratorních a terénních podmínkách. Bratislava, 1984, str. 33

¹⁵⁾ Hladký a kolektiv, Zdravotní aspekty zátěže a stresu. Praha, 1993, str. 20

příprava vytrvalce atd. Přiměřená plánovitě modifikovaná zátěž jedince prospívá, zatímco zátěž, která je v některé dimenzi hrubě nepřiměřená adaptačním schopnostem jedince škodí.

K tomu, aby nějaký zátěžový podnět vyvolal distres jsou podle L. A. KITAJEVA – SMYKA (1983) nutné, vedle intenzity a délky trvání podnětu, také jeho překvapivost, jeho subjektivní hodnocení jako ohrožujícího a subjektivní citlivost na něj. Zejména subjektivní citlivost determinuje odolnost organismu vůči škodlivým účinkům stresu.¹⁶⁾

Zajímavá skutečnost je, že vztah mezi intenzitou stresoru a stupněm stresové reakce není zcela přímo úměrný a lineární – má tzv. U-charakter. Nepříznivě působí na organismus jak nadměrně vysoká, tak příliš nízká intenzita stresogenních podnětů. Při nízké intenzitě zátěže lze hovořit o deprivaci. Organismu například neprospívá jak nadměrná fyzická zátěž, tak příliš nízká fyzická zátěž, či dokonce její absence. Lidé obecně a někteří z nich zvláště mají dokonce určitou potřebu akutní či chronický stres vyhledávat. Jako extrémní případy lze uvést dnes módních tzv. adrenalinových sportů.

Významným faktorem určujícím efektem zátěže stresory, je způsob subjektivního vnímání stresorů jejich recipienty. Lazarus a Folkman (1999) dospěli po mnoha výzkumech k závěru, že lidé hodnotí stresové faktory třemi různými způsoby¹⁷⁾:

- první skupina vnímá stresující události jako nenapravitelnou škodu. Tito lidé upadají snadno do sebelítosti, rezignace, apatie a deprese,
- druhá skupina vnímá stresující události zejména jako nebezpečí a hrozbu budoucna. Takoví jedinci prožívají pocity nejistoty, neklidu, napětí a úzkosti,
- třetí skupina vnímá stresující události jako výzvu aktivně jednat a řešit problémy. Pro tyto lidi jsou charakteristické pocity naděje, energie, a cílevědomost.

Snad není ani třeba dodávat, že to co bude představovat nadměrnou zátěž pro první dvě skupiny, nemusí být žádnou zátěží pro třetí skupinu. Zatím co u prvních dvou skupin bude častý distres, u třetí skupiny může převažovat eustres.

¹⁶⁾ Kytajev – Smyk, L.A., Psilogija stressa, Moskva 1983, str. 20 - 30

¹⁷⁾ Melgosa, J., Zvládní svůj stres. Praha 1999, str.2

1.4 Dílčí závěr

Problematika stresu je pečlivě a dopodrobna popisována a rozebírána řadou autorů. V dnešní hektické době je to aktuální a téma týkající se větší, či menší měrou každého jedince. Je řada specifických profesí, mezi něž zcela nepochybně patří i profese policisty, kterých se problematika stresu a zejména jeho zvládnání dotýká nepoměrně více.

V této části bakalářské práce popisuji stres a jeho účinky na lidský organismus a to z různých hledisek – druhu, délky působení, intenzity, vnímání stresu apod.

Tímto se snažím vysvětlit a poukázat na skutečnost, že existuje několik úhlů pohledu na problematiku stresu a jeho hodnocení se v jemných nuancích liší dle pohledu jednotlivých autorů. Faktem je však to, že ať z pohledu medicínského či psychologického, představuje nezvládaný stres hrozbu pro lidský organismus jako celek.

2. Zátěže charakteristické pro policejní profesi

Profese policisty patří, stejně jako povolání hasiče, vojáka, záchranáře a další, mezi ty, v nichž je jedinec vystavován vyšší míře stresorů, zejména těch intenzivních, které ohrožují život, zdraví a integritu člověka, než je tomu u běžných občanských zaměstnání. Z tohoto faktu také vyplývá skutečnost, že jsou policisté ve služebním nikoliv pracovním poměru, a že požívají určitých výhod. Mám na mysli např. odchodné při ukončení služebního poměru (minimálně po 15 letech trvání služebního poměru), finanční příspěvek po odsloužení rovněž minimálně 15 let trvání služebního poměru. Jistě lze vést diskusi, zda si jednotliví konkrétní policisté svými výkony a profesionální angažovaností či naopak laxností taková zvýhodnění zaslouží, v obecném principu však jde jistě o opatření oprávněná, zohledňující intenzitu profesionálních zátěží.

I v době kdy většinu namáhavé a fyzicky vyčerpávající práce za lidi vykonávají stroje, vyžaduje profese policisty značnou fyzickou sílu, zdatnost a odolnost. Policisté absolvují při přijímacím řízení testy tělesné zdatnosti a tyto během celé služby pravidelně opakují. Pronásledování pachatelů, zákroky proti nim s použitím donucovacích prostředků stejně jako pomoc a záchrana řádných občanů při běžných incidentech, dopravních nehodách a přírodních pohromách předpokládají přinejmenším velmi dobrou a raději výbornou fyzickou kondici a osvojení příslušných pohybových dovedností.

Výcvik, jímž procházejí např. příslušníci policejních zásahových jednotek, určených k zákrokům proti zvláště nebezpečným a ozbrojeným pachatelům, je srovnatelný s tréninkem vrcholových sportovců či speciálních vojenských jednotek. Zahrnuje fyzický trénink, nácvik bojových dovedností, střelby, zacházení s výbušninami, slaňování, práce ve výškách, taktiky, potápění atd. U většiny dalších složek policie se takové zátěže vyskytují jen nárazově, ale je třeba být na ně připraven.

Mezi další fyzické zátěže, kterým jsou policisté vystavováni patří například teplotní vlivy. Služba vyžaduje pobyt v terénu v letních parnách i zimních mrazech. Nutnost být k dispozici, v kteroukoliv denní dobu, systém služeb, pohotovostí a dosahů vedou k nezdravým zásahům do pravidelných rytmů bdění a spánku, režimu stravování a dalších funkcí.

Policisté jsou vystaveni vyšší míře rizikům zranění, úrazů či dokonce usmrcení při zákrocích, davových nepokojích, střelbě, kontaktu s trhavinami, pronásledování podezřelých služebními vozy. Stýkají se často s lidmi na okraji společnosti, nepřízpůsobivými občany, s běženci z cizích zemí. V důsledku toho jsou ohroženi infekčními nemocemi, včetně tuberkulózy, nemocí přenosných krví apod. Zde lze na okraj jen poznamenat, že policie je pro kontakt s infekcemi a jedy podstatně hůře připravena a vybavena než hasiči a záchranáři. V důsledku psychických zátěží, o nichž budu hovořit dále, jsou ohroženi psychosomatickými onemocněními, někteří neurotickými poruchami a závislostí na návykových látkách.

Jako Damoklův meč pak visí nad každým policistou hrozba zdravotního přezkumu a předčasného ukončení služebního poměru. Profese policisty je povolání, které nemůže vykonávat člověk trpící vážnějším chronickým onemocněním. Vzdor hanlivým představám části veřejnosti, jsou policisté vystavováni zátěži a většina z nich zvládá velkou míru kognitivní zátěže. Právě proto, že jsou ze zákona oprávněni zasahovat do práv a svobod občanů, mají velkou odpovědnost.

Řádný výkon služby vyžaduje dobrý postřeh, dobré paměťové funkce, dobrý logický úsudek, místní a osobní znalost v obvodu služby, permanentní studium velmi často se měnících, málo srozumitelných a rozporuplných zákonných norem a předpisů. Někteří policisté tráví většinu služby za volantem vozu, což při silné hustotě provozu, agresivitě a neukázněnosti velké skupiny řidičů, vyžaduje vysokou bdělost. Jsou zatěžováni sepisováním velkého množství úředních záznamů, odpovědí na stížnosti, evidencí, zpráv a dalších písemností. Jejich činnost je pravidelně kontrolována jak orgány policie, tak inspekcí ministra vnitra a státními zástupci. Policisté často vystupují jako svědci před soudem, kde musí kvalifikovaně čelit úskokům a manipulaci některých advokátů.

Jedním z kritérií způsobilosti pro přijetí do služebního pomru k policii je spolehlivě průměrná a vyšší úroveň rozumových schopností. Z požadavků policejní profese vyplývá, že je žádoucí, aby policista svými mentálními schopnostmi převyšoval statisticky „průměrného občana“. Nejvýznamnějšími zátěžemi, které na policisty působí, jsou však stresory emocionální a sociální. Policie přichází do styku s temnější stránkou lidské existence, se smrtí, zločiny, deviacemi, nehodami, neštěstím. Často to jsou její příslušníci, jimž připadne smutný úkol informovat pozůstalé o smrti jejich blízkého. Policisté se stýkají s lidmi

problematickými. To u mnohých vede k nežádoucí generalizaci a profesionální deformaci, spočívající v pokřivení vztahů k lidem obecně, nadměrné paranoidní kritičnosti vůči druhým, někdy cynismu. Policie je vojensky organizovaný ozbrojený sbor, založený na systému velitelských pravomocí, podřízenosti a nadřízenosti. Z toho rezultuje vysoká míra zodpovědnosti a nízký stupeň autonomie většiny policistů, což je situace zvláště stresující a vytváří vhodný terén pro rozvoj tzv. burn-out syndromu, tedy syndromu vyhoření.

2.1 Krizové situace

ČÍRTKOVÁ a SPURNÝ (2001) – psychologové přednášející na katedře společenských věd Policejní akademie ČR v Praze se zabývají mimo jiné tzv. Krizovými situacemi, které jsou autory vymezeny jako extrémní a nebezpečné situace přesahující rámec běžné a subjektivně pochopitelné zkušenosti jedince, které jsou pro zúčastněné silně traumatizující a často vedou k rozvoji tzv. posttraumatické stresové poruchy, o níž píše dále. Takové situace jsou charakteristické pro profese participující na řešení krizových situací. Do této kategorie patří i povolání policisty. Autoři vpočítávají některé z náročných až krizových situací, s nimiž se policisté ve službě setkávají. Jsou to zákroky na místě masakrů a katastrof, použití střelné zbraně, smrt kolegy ve službě, vnímání znetvořených mrtvol, obětí zločinů, nehod i sebevražd, vyšetřování smrti dítěte, mimořádně tragické nehody atd. ¹⁸⁾

Čírtková a Spurný upozorňují na jeden specifický rys policejní „firemní kultury“. Totiž ten, že mezi policisty panuje rozšířený předsudek, že správný policista nesmí projevit slabost a pohnutí ani v situacích, které jinak každým otřesou. Tento subjektivní závazek může být zdrojem další emocionální zátěže pro jedince konfrontováno s hrůznými zážitky. Oba policejní psychologové provedli v roce 2000 mezi 220 policisty z praxe - studenty Policejní akademie ČR anketní šetření zaměřené na traumatizující situace, se kterými se policisté ve službě setkávají. Na otázku, se kterým traumatizujícími zážitky se respondenti nejčastěji setkávají (více než dvakrát) odpovídali následujícím způsobem:

- konflikty a vnitřní vztahy na pracovišti,
- pohled na těžké zranění,
- vážné dopravní nehody se smrtelnými následky,

¹⁸⁾ Čírtková, L., Spurný, J., Péče o policisty po extrémních stresových situacích, Policista-měsíčník MV, 2001, č.12

- zákroky proti agresivním skupinám,
- výslechu obětí násilí či pozůstalých,
- sdělování tragické události rodině,
- pronásledování nebezpečného pachatele,
- použití střelné zbraně vůbec,
- použití střelné zbraně se smrtelnými následky,
- braní rukojmí a akcí na jejich záchranu.

Již tento výčet ilustruje relativně vysokou četnost náročných a traumatizujících událostí v policejní službě. Policisté měli též určit pořadí událostí podle intenzity traumatizujícího zážitku. Určili toto pořadí situací podle jejich závažností:

- použití zbraně se smrtelnými následky či zraněním,
- braní rukojmí a akce na jejich záchranu,
- použití střelné zbraně vůbec,
- sdělování tragické události rodině,
- pronásledování nebezpečného pachatele,
- vážné dopravní nehody s následkem smrti,
- zákroky proti agresivním skupinám,
- konflikty a vnitřní vztahy na pracovišti,
- pohled na těžká zranění,
- výslech obětí násilí či pozůstalých.

Toto pořadí sestavili policisté ze seznamu nabídnutých možností traumatizujících událostí. Mimo tuto nabídku sami spontánně označovali jako výrazně negativně prožívané události smrt kolegy ve službě, smrt dítěte, napadení policisty, podezření a obvinění policisty ze spáchání trestného činu, vyhrožování policistovi, projevy nedůvěry nadřízených a výslechu soudu.

Anketní šetření kolegů Čírtkové a Spurného potvrzuje, že profese policisty patří mezi ty, pro něž je charakteristická vysoká míra zátěže a stresu.

2.2 Krizová komunikace

Drtivá většina práce policistů se týká komunikace. Jedná se o komunikaci na více rovinách: verbální, neverbální, písemnou, radiovou a telefonickou. Tuto policejní komunikaci můžeme rozdělit na komunikaci:

- mezi policisty (v hlídce, mezi hlídkou a operačním důstojníkem),
- mezi policistou a občanem (dospělý, dítě, senior, duševně a tělesně postižený, osoba pod vlivem alkoholu, nebo jiných návykových látek),
- mezi policistou a obětí trestného činu,
- mezi policistou a osobou demonstrující úmysl sebevraždy,
- mezi policistou a pachatelem,
- mezi policistou a osobou zadržující rukojmí (plánovaně, neplánovaně).

Jak je vidět možností komunikace v rámci výkonu služby je velmi mnoho. Každá jednotlivá situace je specifická a vyžaduje profesionální přístup a umění se rychle přizpůsobit dané situaci.

Je samozřejmé, že policista by měl být nekompromisní a tvrdý k pachateli závažného trestného činu a naopak citlivý při komunikaci s dítětem, nebo se seniorem, ale i při komunikaci s občanem. Díky správně zvolené komunikaci je možné utlumit hned v prvopočátku nebezpečně se vyvíjející situaci a naopak, při nevhodně zvoleném stylu komunikace je nebezpečí, že se situace vymkne policistům z rukou a může dojít k poranění, nebo usmrcení osob. Někdy je situace tak krizová, že ji mohou zvládnout jen speciálně vycvičení a vybavení policisté. Těm by nemělo trvat déle jak hodinu, než se na místo krizové situace dostaví. Ale právě první hodina zpravidla rozhoduje o tom, jak situace skončí. Proto, aby policista, který na místo přijede první, zjistil co se děje, zklidnil ji a dostal pod kontrolu, musí navázat slovní kontakt s osobou, která krizovou situaci způsobila. Oslovit ji, mluvit s ní,

odborně řečeno provádět krizovou komunikaci do doby, než na místo přijede policejní vyjednaváč, nebo se situace vyřeší jiným způsobem.¹⁹⁾

Umění správné komunikace je nutno se naučit a proto je komunikace a zejména krizová komunikace jednou z nejdůležitějších součástí výcviku policejních složek, o čemž budu hovořit později.

2.3 Služební zákrok

Charakteristika služebních zákroků

Služební zákrok je taková činnost policisty, při které používá oprávnění případně donucovací prostředky nebo zbraně k odvracení nebezpečí nebo překonání protiprávního jednání, kterým je ohrožován veřejný pořádek nebo bezpečnost osob a majetku.

Znaky služebního zákroku:

- policista používá oprávnění nebo donucovací prostředky nebo zbraně,
- policista odvrací nebezpečí nebo překonává protiprávní jednání,
- existuje stav ohrožení veřejného pořádku nebo bezpečnosti osob či majetku.

Aby šlo o služební zákrok, musí být všechny tři jeho znaky dány současně.

Příslušníci Policie ČR musí provádět výkon služby v souladu se zákony a ostatními právními předpisy. Především je tomu tak při provádění služebních zákroků, ke kterým jsou vybaveni poměrně značnými pravomocemi a kterými je velmi výrazně zasahováno do práv a svobod občanů. Rozsah těchto pravomocí v žádném případě neopravňuje porušovat nebo překračovat platné zákony a ostatní předpisy.

Příslušníci Policie ČR se při provádění služebních zákroků řídí zásadami, které jsou stanoveny v právních předpisech (např. v zákonu o Policii ČR). Tyto zásady upravují postup zakročujících policistů a občanů i organizacím dávají záruku, že do jejich práv a svobod bude

¹⁹⁾ Skupina vyjednávání URNA, Praha 2007, str. 2

zasahováno jen v mezích a způsobem, který stanoví zákon, a v přiměřeném rozsahu. Tyto zásady jsou vysvětleny v odborné literatuře, uvádím pouze jejich přehled:

- zásady legality
- zásada oportunity
- zásada podpůrnosti (subsidiarity)
- zásada zákonnosti
- zásada rychlosti a rozhodnosti
- zásada slušnosti a taktnosti
- zásada bdělosti a ostražitosti

Činnost policisty během služebního zákroku:

V průběhu každého služebního zákroku můžeme rozlišit několik jeho fází. Dělení je založeno na činnostech, které jsou pro jednotlivé fáze zákroku zpravidla charakteristické.

Rozlišujeme tedy tyto fáze služebního zákroku:

- činnost policisty před zákrokem,
- činnost policisty v případě odložení provedení zákroku,
- činnost policisty při zákroku,
- činnost policisty po zákroku.

Činnost policisty před zákrokem spočívá především ve zjištění všech dostupných informací o situaci na místě zákroku, stanovení sil, určení organizace, volbě taktiky, přípravě prostředků a kontrole připravenosti.

V případě odložení provedení služebního zákroku spočívá činnost policisty zejména ve sdělení informace dozorčímu nebo operačnímu středisku, sledování situace na místě zákroku nebo v jeho bezprostřední blízkosti, izolaci incidentu, případně poskytnutí první pomoci a zabránění škodám a shromažďování informací k provedení zákroku do příjezdu posil.

Pro provádění služebních zákroků nelze stanovit vždy platné a podrobné postupy. Závazné pro provádění služebních zákroků je to, co zákon nebo jiný právní předpis výslovně

stanoví. Zejména jsou zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii ČR stanoveny policistům povinnosti při provádění služebních zákroků, při používání donucovacích prostředků a zbraně a při uplatnění oprávnění.

Činnost policisty po provedení služebního zákroku je závislá na mnoha okolnostech, především na tom, jakým způsobem byl narušen veřejný pořádek, na počtu pachatelů, na prostředcích, které byly použity, na rozsahu způsobených škod, na stupni společenské nebezpečnosti protiprávního jednání.²⁰⁾

2.4 Taktika služebních zákroků

Na správné provedení služebního zákroku a dosažení jeho cíle má vliv mnoho okolností. Některé z těchto okolností jsou dány a zakročující policista je nemůže ovlivnit. Jsou to zejména místo a čas provedení služebního zákroku, počet zúčastněných osob, celkové právní a technické možnosti policistů apod. Ale v některých případech, zejména nejedná-li se o zákrok při nebezpečí z prodlení, může i tyto okolnosti pozměnit – místo a čas (někdy stačí minuta, dvě a provedení zákroků o pár metrů jinde a podmínky se velmi změní). Na druhé straně je celá řada dalších okolností, které policista ovlivnit může, či které jsou závislé pouze na policistovi. Patří k nim zejména postup zakročujících policistů a správná volba a uplatnění taktických zásad a dovedností, právních a technických prostředků, které má v dané chvíli policista k dispozici. V této souvislosti hovoříme o taktice služebních zákroků.²⁰⁾

Obsahem taktiky služebního zákroku je volba správného postupu, určení prostředků, které mají být při zákroku použity a jakým způsobem.

Při provádění každého služebního zákroku je třeba brát v úvahu zejména tyto faktory:

- povinnosti policistů, které mají při provádění služebních zákroků a jež jsou stanoveny v zákonech a jiných právních předpisech,
- obecná pravidla a doporučení pro volbu taktiky služebních zákroků,
- zkušenosti, návyky a dovednosti získané výcvikem a dřívější zkušenosti.

²⁰⁾ Vykoukal, J., Služební zákrok, Policiejní prezidium 1998

K volbě taktiky služebního zákroku musí policista přistupovat podle obecných pravidel a doporučení, které vznikají na základě praktické činnosti policie, svých znalostí, dovedností, výcviku a v neposlední řadě také na základě svých praktických zkušeností z dosavadní služební činnosti. Důležitou roli zde hraje osobnost policisty. Pouze uplatnění obecných pravidel s určitou dávkou individuálního přístupu mohou vést ke správnému i optimálnímu provedení služebního zákroku, k dosažení jeho cíle i minimalizací rizika pro zakročujícího policistu.

Taktiku služebního zákroku připravuje a volí policista v první fázi služebního zákroku, tedy v době, kdy shromažďuje a vyhodnocuje informace, hodnotí své možnosti apod. Je ale přirozené, že původně zvolenou taktiku policista nebo policejní hlídka průběžně přizpůsobuje v závislosti na měnící se situaci.

Kriteria pro volbu taktiky služebního zákroku:

- význam chráněného zájmu,
- způsob ohrožení nebo porušení chráněného zájmu,
- osoba (nebo osoby) pachatele,
- místo, čas a další okolnosti, za kterých došlo k ohrožení či porušení chráněného zájmu (počet osob, charakter nezúčastněných osob apod.),
- počet, fyzická zdatnost a výzbroj zakročujících policistů,
- minimalizace rizika pro zakročujícího policistu.

2.5 Dílčí závěr

V této části bakalářské se věnuji problematice stresu související s prací policisty a aspektům specifickým pro policejní profesi a to krizovým situacím a krizové komunikaci. Popisuji a vysvětluji pojem „služební zákrok“ a vysvětluji jeho jednotlivé části. Kapitulu uzavírám charakteristikou pojmu taktika služebního zákroku. Na základě shromážděných informací jasně vyplývá nutnost pečlivého výběru uchazečů k Policii České republiky – z hlediska psychické odolnosti potřebné ke zvládnutí stresových situací a za další dobře fyzicky připravené – z důvodu úspěšného splnění služebního zákroku. Následně je ovšem nutná důkladná teoretická a praktická příprava na policejních školách a dalších výcvikových zařízeních, tak aby byla zajištěna dostatečná odbornost a připravenost policistů ke zvládnutí krizových situací.

3. Příprava policistů ke zvládnutí krizových situací

3.1 Policejní školství

Organizace profesní přípravy je upravena nařízením Ministerstva vnitra č. 65/2007 o vzdělávání příslušníku a zaměstnanců Policie České republiky ve středních policejních školách, vyšších odborných policejních školách a školských zařízeních Ministerstva vnitra. Toto nařízení pak dále upravuje vysílání ke studiu, jeho průběh, hodnocení studijních výsledků, ukončení studia a vymezuje se oprávnění a úkoly příslušníka a zaměstnance policie vyslaného ke studiu.

Charakteristika policejního vzdělávání

System je řízen Odborem vzdělávání a správy policejního školství v úzké spolupráci se skupinou vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia České republiky (PP ČR).²¹⁾

System policejního vzdělávání zastřešuje:

- pět škol se statutem vyšší policejní škola (Praha, Brno, Jihlava, Pardubice, Holešov, školské účelové zařízení v Praze – Ruzyni),
- Policejní akademii ČR – vysokou školu k dosažení stupně vzdělání ve studijním programu „Bezpečnostně právní studia“ a „Bezpečnostní management“ v bakalářském programu, dále nabízí magisterské a doktorandské studium,
- osm školních policejních středisek,
- čtyři výcviková střediska PČR v oblasti služební kynologie a hipologie.

Školy zajišťují:

- nástupní odbornou přípravu, další specializační profesní přípravu policistů ve výkonu služby, vyšší střední odborné vzdělání v celé šíři,

²¹⁾ Tomková I., Policejní prezidium 2007

- v omezené míře rovněž přípravu zaměstnanců PČR a MV,
- jazykovou přípravu policistů nabízí 5 policejní škol dle standardu MŠMT alternativně podle standardu „policejní jazykové zkoušky“ založené na modelových situacích,
- další profesní přípravu policistů ve výkonu služby v místě pracovního zařazení.

Náplň vzdělávání:

- důraz je kladen na komunikační dovednosti, zvyšování právního vědomí, zvyšování psychické odolnosti a zkvalitňování dovedností v používání donucovacích prostředků a služební zbraně,
- minimálně 120 hodin služební přípravy prověrky za střelecké přípravy, kondiční přípravy a z přípravy k používání donucovací prostředků.

Filosofie vzdělávání policistů

- policejní práce = služba občanům (zákaznický princip),
- nová image policisty (profesionalita, motivace, vysoký etický standard),
- kompetenční přístup ve vzdělávání,
- spoluodpovědnost policistů za odbornou připravenost k výkonu služby.

Základní principy systému vzdělávání policistů

- rovný přístup do systému pro všechny policisty,
- obsah, formy a metody přípravy vycházející z objektivizovaných a závazně stanovených požadavků na výkon konkrétních činností stanovených pro zastávanou funkci,
- přenos požadavků policejní praxe a zainteresovaných stran do vzdělávacích programů,
- systém ověřování kvality a efektivity vzdělávacích programů (vnitřní a vnější evaluace),
- přenos nejnovějších poznatků z výkonu policejní činností do policejních škol MV,

- vytvořeny podmínky pro vyžadování osobní odpovědnosti policisty za připravenost k výkonu služby, včetně zavedení motivačních prvků,
- systém vzdělávání je provázán se systémem personální práce,
- vzdělávání policistů s využitím resortní školské soustavy, policejních výcvikových zařízení a subjektů, mimoresortních vzdělávacích zařízení, zahraniční spolupráce, distanční vzdělávání a informačních technologií.

System vzdělávání zahrnuje:

- 1) Kvalifikační přípravu, která obsahuje:
 - studium k získání stupně vzdělání,
 - studium k získání zaměření vzdělání,
 - studium k získání dalšího odborného požadavku (jedním z kvalifikačních kursů je i základní odborná příprava),
 - studium ve specializační přípravě.
- 2) Další odbornou přípravu, která zahrnuje i systém služební přípravy.
- 3) Přípravu na vykonání služební zkoušky.
- 4) Systém manažerského vzdělávání.

Vzdělávací programy se vytváří na základě profilu absolventa, přesně definujícího, jakými kompetencemi (znalostmi, dovednostmi, postoji, návyky) má být vybaven policista. Je zajištěna flexibilita a aktuálnost vzdělávacích programů, uspokojení potřeb výkonu. Zásadní důraz je kladen na integraci vzdělávání, blokovou výuku, změnu pojetí diagnostiky. Aplikace nových vzdělávacích forem a metod, zejména praktických cvičení a modelových situací. Hodnocení vzdělávacího procesu je součástí každého vzdělávacího programu. Na základě kompetenčního přístupu a s využitím moderní taxonomie vzdělávacích cílů byl zpracován rámcový vzdělávací program pro základní odbornou přípravu (ZOP) policistů pořádkové, dopravní a železniční policie a pro základní odbornou přípravu policistů služby cizinecké policie, který je dále rozpracován do podrobných školních vzdělávacích programů.

Významným přínosem nové základní odborné přípravy je úzké sepejetí s praxí, integrace výuky, modelová výuka a kvalitní evaluace. Uskutečnily se i další specializační kurzy integrovaného výcviku pro instruktory služební a tělesné přípravy (výstup PHARE, s využitím kanadské techniky, zaměřený na komunikační dovednosti, deescalaci konfliktů, profesní psychologii, zvýšení právního vědomí, adekvátní použití zbraně). Vzhledem k integraci výuky - vzájemné tematické propojenosti klíčových předmětů, není příprava policistů ke zvládnutí krizových situací doménou jednoho specifického předmětu. Podílí se na ní celá předmětová oddělení a zejména se s ní setkáváme předmětech:

- příprava k použití služební zbraně,
- příprava k použití donucovacích prostředků,
- služba pořádkové policie,
- komunikace a policejní etika.

Po získání základních teoretických vědomostí, jsou studující zapojováni do praktických zaměstnání, které jsou zakončeny sérií modelových situací. Jako příklad uvádím výuku na Vyšší policejní škole MV v Brně.

V rámci šesti měsíční základní odborné přípravy je celková dotace na výuku předmětu Příprava na použití zbraně 70 hodin. Studující se nejdříve v krátké teoretické části učí nauku o služebních zbraních, právní předpisy související s přidělováním, ukládáním a nošením služebních zbraní. Po absolvování dvou tříhodinových bloků tzv. „suchého“ nácviku manipulace se služební zbraní, přecházejí studující k ostrým školním střelbám.

Náplň ostrých školních střelb je postavena tak, aby se studující naučili základní střelecké techniky a dovednosti a zejména aby později co nejlépe připravily studenty na reálnou situaci použití zbraně. Díky moderní projekční technologii, umožňující vedení střelby na reálné cíle, tzn. lidskou postavu, ať stacionární, či dokonce pohybující se, dostávají se studující při střelbě velmi blízko k reálné situaci policejního zákroku. Studující jsou nuceni komunikovat, kryt se odstraňovat závady na zbraní, měnit střelecké polohy a řešit krizové situace.

Kromě výcviku na kryté střelnici v areálu Vyšší policejní školy MV v Brně jezdí studující na otevřenou střelnici v Dolní Lhotě u Blanska. Zde provádí řadu cvičení, které nebylo možné realizovat na kryté střelnici např. střelbu z jedoucího vozidla, opuštění policejního vozidla po nástřelu pachatelem, střelbu z dlouhých zbraní apod. Svou roli zde hrají i klimatické podmínky, déšť, zima, vysoké teploty atd.

Součástí výuky Přípravy k použití služební zbraně a Přípravy k použití donucovacích prostředků je i výcvik Taktické přípravy. Taktická příprava představuje pomyslný vrchol v integraci výuky jednotlivých předmětů. Stejně jako se v předmětu Komunikace a policejní etika prolínají aspekty policejní komunikace, v taktické přípravě se tyto základní teoretické znalosti prohlubují a vše je dáváno do souvislosti se skutečným služebním zákrokem. V rámci čtvrtého tříhodinového bloku probíhá intenzivní výcvik zaměřený zejména na:

- krizovou komunikaci,
- zastavování a kontrola vozidla,
- přístup policistů k objektu,
- postup při propátrávání objektu,
- nastřelení policejní hlídky pachatelem.

Důležitým prvkem tohoto výcviku je použití tzv. FX zbraňových adaptérů a FX munice. Cvičné náboje **Simunition** (Simulation Munition) v provedení FX, Securi Blank a CQT tvoří specifické, netradičně řešené konstrukční celky, určené ke střelbě v prostorech mimo střelnice. Všechny tři druhy střeliva jsou výrobkem kanadské firmy General Dynamics Ordnance and Tactical systems Canada Inc. (GD-OTS Canada). Spolu se speciálními zbraněmi tvoří střelivo Simunition ucelený výcvikový systém určený pouze pro výcvik ozbrojených státních složek (zejm. armády a policie). viz příloha č. 2 - obrázek č.1

Tento systém umožňuje bezpečné vedení ostré střelby cvičnými náboji s plastovou střelou i proti osobám vybaveným nenáročnými ochrannými prostředky a přibližuje tak výcvik skutečnému střetu s ozbrojeným pachatelem (vystavení palbě protivníka i opětování palby). Použití proti živým cílům je však možné jen u střeliva FX a Securi Blank, které se řadí ke střelivu neletálnímu. Střelivo CQT nemá charakter střeliva neletálního jeho použití proti živým cílům je zakázáno. Pistolové a puškové střelivo Simunition je unikátní tím, že

i při velmi nízké počáteční energii střely umožňuje při výstřelu realizovat samonabíjecí funkci zbraně díky unikátní konstrukci nábojnice s děleným teleskopickým pláštěm. viz příloha č. 2 - obrázek č. 2 a 3.

Důležité je to, že policisté pracují se svými přidělenými „ostrými“ zbraněmi, na nich se pouze vymění závěr zbraně za výrazně barevně odlišený FX závěr (modrá barva), případně je dodáván celý, barevně odlišený zbraňový komplet. To tvoří jasný, na první pohled viditelný bezpečnostní prvek. Zbraň s FX závěrem se během střelby chová naprosto stejně, jako při střelbě „ostrou“ municí. Vyhazuje prázdné nábojnice s možností stejného druhu závad jako u běžné munice, používá skutečné zásobníky je naprosto tvarově shodná s „ostrou“ zbraní a proto je možné je uložit do běžného služebního pouzdra nebo na ni připevnit jakýkoliv z přidělených taktických doplňků. viz příloha č. 2 - obrázek č. 4 a 5.

Dalším z bezpečnostních prvků je nemožnost výstřelu „ostré“ munice, pokud by k tomuto došlo, střela uvízne v hlavni a znemožní další střelbu. Samozřejmostí je používání dalších ochranných prostředků – speciální helmy jako komplexní ochrany hlavy, rukavice a ochranných vest. U dlouhých zbraní, např. u samopalu HK – MP5 je vsazena vložná hlaveň a ústí hlavně je opatřeno dobře viditelným modrým nástavcem. Zásady chování s FX zbraněmi a municí jsou stejné jako s „ostrou“ zbraní. viz příloha č. 2 - obrázek č. 6.

Výcvik Taktické přípravy probíhá v tzv. „taktickém objektu“, jedná se o dvě místnosti, z nichž jedna slouží jako učebna a „briefing room“ zároveň, druhá imituje objekt služebního zákroku. V této místnosti jsou libovolně přeměnitelné stěny, takže tvar a charakter objektu se dá velmi lehce změnit. V objektu je kamerový systém, který monitoruje veškerý pohyb a díky infrasenzorům je schopný pracovat i v naprosté tmě. Spolu s obrazem je snímán i zvuk a oboje je archivováno v harddiskovém rekordéru. Toto umožňuje:

- 1) „živé“ sledování situace v reálném čase s možností okamžitého přepínáním mezi jednotlivými kamerami,
- 2) po ukončení situace je možno celou situaci detailně, krok po kroku zpětně přehrát.

Jednotlivé modelové situace jsou přehrávány podle jednoduchých, ale pevně stanovených scénářů. viz příloha č. 1.

Příklad modelové situace:

V průběhu hlídkové služby jste, jako velitel dvoučlenné motorizované hlídky, obdržel radiostanicí zprávu, že na pultu centralizované ochrany objektu (PCO) hlásí elektronická signalizace narušení objektu. Po kontrole kódu objekt, zjišťujete v knize objektů, že se jedná o prodejnu počítačového příslušenství „PC shop“ na ulici Vídeňské. Po příjezdu na uvedené místo, zjišťujete, že zvenčí je objekt nenarušen, ale při kontrole dveří zjistíte, že jsou vstupní dveře odemčené. Hlásíte zjištěné skutečnosti operačnímu důstojníkovi a vstupujete do objektu. Při postupu objektem si přes otevřené dveře do další místnosti všimnete muže sedícího na zemi. Kryjete se za dvevní zárubní a vyzýváte muže, aby se identifikoval. Tento když vidí, že je v objektu policejní hlídka, vytáhne zpoza opasku pistoli, přiloží si ji ke spánku a křičí na policejní hlídku ať okamžitě opustí objekt, že chce spáchat sebevraždu. Scénáře jednotlivých modelových situací uvádím v přílohách.

Studenti, kteří nejsou přímo zapojeni do scénáře modelové situace, sedí v učebně a sledují dění na obrazovkách záznamového systému. Ví jaký druh situace – zákroku bude probíhat, protože po poučení policejní hlídky, která bude zakročovat, je tato odvedena mimo místnost a ostatní jsou seznámeni se situací. Upozorní se na cíle modelové situace, klíčové body a správné řešení situace.

Po ukončení modelové situace se nejdříve k jejímu průběhu vyjádří zasahující policisté, poté figuranti – většinou jsou to učitelé (z důvodu jasného a pevného dodržení scénáře modelové situace) a nakonec studenti, kteří situaci sledovali na učebně. Potom je situace znovu přehrána z rekordéru. V průběhu přehrávání záznamu jsou vyzdvihována jednotlivá klíčová místa, hodnotí se úroveň komunikace na všech rovinách, bezpečnost zasahujících policistů atd. I když jsou studující zvyklí na výuku pomocí modelových situací z jiných předmětů teprve díky použití FX municí si plně uvědomí reálné nebezpečí plynoucí z policejního zákroku. Zásah FX municí je i přes použití ochranných prostředků bolestivý, ale největší zátěž nese psychika zakročujících policistů. Je to poprvé, kdy si uvědomí následky použití střelné zbraně a také vlastní smrtelnost.

Na některé studující působí modelové situace tak drtivým účinkem, že nejsou schopni zákrok dokončit. Opačným extrémem je použití zbraně v situaci, kdy nejsou žádné zákonné důvody pro její použití (zásah nezúčastněné osoby, zásah pachatele prchajícího z místa TČ)

Pořadí scénářů je voleno tak, aby zasahující policisté nemohli dopředu odhadnout detaily scénáře a byli nuceni v maximální míře zapojit své rozhodovací procesy. V tomto způsobu výcviku se pokračuje i v dalších policejních součástech s tím, že situace jsou přesně a adresně zaměřované na problematiku jednotlivých útvarů PČR.

3.2 Školní policejní střediska (ŠPS)

Školní policejní střediska jsou zřízena u všech správ krajů, u správy hlavního města Prahy a oddělení výkonu odborné praxe při Vyšší policejní škole MV v Holešově. Střediska se ve vymezeném rozsahu činnosti podílí na vzdělávání, výcviku a rozvoji morálních a osobnostních vlastností příslušníků Policie české republiky při:

- zabezpečování systému celoživotního vzdělávání policistů
- metodické usměrňování tohoto systému,
- metodického dohledu a koordinaci tohoto systému u Policie české republiky okresních (městských, obvodních) ředitelství.

Střediska vykonávají v rámci své působnosti činnosti v oblasti:

- posuzování fyzické způsobilosti,
- základní odborné příprav,
- služební zkoušky,
- další odborné přípravy,
- služební přípravy,
- policejního sportu,
- poskytování služeb pro policisty vyslané na studijní pobyt.

Úkoly školních policejních středisek:

- provádí v rámci praktického modulu základní odborné přípravy policistů přímý výkon služby na úseku pořádkové, dopravní, cizinecké a železniční policie v souladu s tematickým plánem řízené praxe,

- pokračuje ve vymezeném rozsahu v prohlubování znalostí zákonů, zákonů a obecně závazných právních předpisů resortních nařízení a pokynů v návaznosti na aplikaci v policejní praxi,
- zabezpečuje prohlubování fyzické zdatnosti, praktické osvojování prvků racionální obrany potřebných k provádění služebních zákroků, zdokonalování ve střelbě ze služebních zbraní, taktiky zákroků a etiky policejní práce,
- poskytuje výcvik policistů formou aktivního působení na úroveň výkonnosti potřebu pro výkon konkrétních činností vyplývajících z úkolů Policie ČR,
- slouží jako akce schopný mobilní útvar k rychlému, důraznému a efektivnímu zásahu podle potřeb bezpečnostní situace,
- podílí se na zabezpečení úkolů vyšší odborné přípravy formou zdokonalovacích školení a kurzů,
- zabezpečuje výcvik a проверки služební přípravy policistů a správ příslušných krajů a provádí metodickou pomoc a kontrolu pracovníků na okresních a městských ředitelstvích Policie ČR,
- v rámci své nastavbové činnosti organizuje a zabezpečuje policejní přebory.

Školní policejní střediska při realizaci svých úkolů spolupracují zejména s Odborem vzdělávání a správy policejního školství MV ČR, skupina vzdělávání, služební přípravy a sportu Policejního prezidia, středními či vyššími policejními školami MV ČR, školními policejními středisky ostatních krajů, útvary správ krajů a jednotlivými základními útvary a zařízeními Policie ČR. Pro potřebu plnění úkolů souvisejících s přímým výkonem služby je ŠPS zálohou ředitele PČR správy kraje v jehož působnosti ²²⁾

Školní policejní střediska PČR zajišťují a provádějí výcvik nových policistů na dvou úrovních:

- nástupní příprava nově přijatých policistů,
- řízená odborná praxe.

²²⁾ Závazný pokyn PP č. 3/2007, o školních policejních střediscích Policie České republiky, MV ČR 2007

Z hlediska přípravy policistů ke zvládnání krizových situací je důležitá druhá úroveň řízená odborná praxe. Absolventi ZOP nastupují na ŠPS, kde vykonávají řízenou odbornou praxi u útvarů v délce 3 měsíců. Součástí této odborné praxe je procvičování modelových situací. Zde se plynule navazuje na témata modelových situací procvičovaných v průběhu Základní odborné přípravy. Jsou doporučeny zejména následující tematické celky:

1. Byty

- náhlé úmrtí, porušování domovní svobody, domácí násilí, zabránění vzniku škod (např. únik plynu, vody, požár).

2. Ulice

- krádeže, výtržnosti, veřejný pořádek.

3. Obchody a restaurace

- krádeže, rvačky, ochrana majetku, zabránění vzniku škod.

4. Silniční provoz

- řízení dopravy, dopravní nehody.

5. Drogová a alkoholová scéna

- kontakt s narkomany, zjištění požití alkoholu a aplikace drog.

6. Extrémismus

- rozpoznání znaků a hesel extrémistické scény, schopnost efektivní komunikace.

3.3 Speciální pořádkové jednotky (SPJ)

Činnost speciální pořádkové jednotky je určena Závazným pokynem policejního prezidenta č. 154 ze dne 15. prosince 2003, kterým se stanoví postup při zřizování, organizaci, činnosti a zabezpečení pořádkových jednotek Policie České republiky tzv. „Statut pořádkových jednotek“. Cvičební řád pořádkových jednotek je upraven v metodickém pokynu ředitele služby pořádkové a železniční policie Policejního prezidenta České republiky č. 2 ze dne 28. prosince 2003.

Speciální pořádková jednotka působí především pod jednotným velením a plní tyto úkoly:

- chrání bezpečnost osob a majetku spolupůsobí při zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti, provádí bezprostřední opatření k jeho obnově, byl-li závažným způsobem narušen,
- podílí se na výkonu služby v případech mimořádných událostí, živelných pohrom, katastrof a průmyslových havárií, sportovních a kulturních akcí a při pátrání po osobách a věcech, které svým rozsahem a charakterem vyžadují nasazení většího počtu sil, a prostředků Policie České republiky zejména v rámci bezpečnostních opatření nebo při plnění úkolů integrovaného záchranného systému,
- posiluje výkon hlídkové nebo jiné služby na teritoriu, kde je zřízena, nebo kde to vyžaduje bezpečnostní situace v rámci běžného nebo zvýšeného výkonu služby, bezpečnostních opatření, případně na teritoriu dalších útvarů policie.

Při své činnosti se Speciální pořádková jednotka řídí bezpečnostními typovými plány, pokyny krizových štábů, nebo plní úkoly v rámci integrovaného záchranného systému. Při zabezpečení akceschopnosti může být Speciální pořádková jednotka použita k posílení přímého výkonu služby pořádkové policie. Posílení výkonu služby se provádí v místech největšího výskytu trestné činnosti nebo v místech narušení veřejného pořádku.

Mimo přesně definované působení spolupracuje Speciální pořádková jednotka s Městským soudem při rizikových soudních líčeních, s Českou národní bankou při převozu cenin, s mimoresortními organizacemi při zajišťování kulturních a společenských akcí, s ukázkami činnosti Policie ČR, s Armádou ČR při zajišťování objektu RFE, s ÚOOZ a dalšími složkami v rámci PČR.

Nedílnou součástí činností útvaru je výcvik a příprava v jejímž rámci jsou policisté po všech stránkách vystavováni situacím, které vyplývají z charakteru výše uvedených situací. Důležitým prvkem jednotky je policejní psycholog, který se spolu s týmem instruktorů podílí na přípravě zaměstnání zaměřených na zvládnutí krizových situací vyplývajících z úkolů Speciální pořádkové jednotky. Policejní psycholog se podílí na vyhodnocení modelových situací, výběr uchazečů SPJ, posttraumatické intervenční péči.

3.4 Zásahové jednotky (ZJ)

Jsou zřízeny v rámci krajského ředitelství policie. Jsou podřízeny řediteli krajského ředitelství policie nebo jím určenému vedoucímu příslušníkovi policie. Ředitel nebo určený vedoucí vyžaduje potřebnou součinnost od útvarů police s celostátní působností cestou náměstka policejního prezidenta pro vnější službu nebo jím určeného vedoucího příslušníka Policejního prezidia České republiky. Vedoucí zásahové jednotky je oprávněn v rámci zákroku pod jednotným velením vyžadovat součinnost od ostatních organizačních článků krajského ředitelství policie, na jehož území jednotný zákrok probíhá, a od útvarů police zřízených v rámci tohoto krajského ředitelství policie. Dožadované organizační články a útvary police jsou povinny potřebnou součinnost poskytnout.

Zásahová jednotka provádí zejména:

- jednotné zákroky proti nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelů zvláště závažných trestných činů, především při jejich zadržení nebo zatčení,
- prvotní opatření proti teroristům, únoscům osob a dopravních prostředků do doby převzetí jednotného zákroku Útvarem rychlého nasazení; zákrok v těchto případech provádí pouze v případě bezprostředního ohrožení života či zdraví osob nebo majetku za situace, kdy zákrok nesnese odkladu.

Zásahovou jednotku je dále možné nasadit k:

- ochraně nebo obnovení vnitřního pořádku a bezpečnosti na veřejných místech, jakož i k obnovení pořádku v místech, kde se vykonává vazba nebo trest odnětí svobody,
- záchranným a likvidačním pracím v rozsahu, který je limitován technickým vybavením a vycvičeností zásahové jednotky.

Stejně jako u Speciální pořádkové jednotky je ve struktuře zásahových jednotek zařazen policejní psycholog. Tento se podílí na výběru vhodných kandidátů na příslušníky zásahové jednotky, účastní se na tvorbě modelových situací a komplexních cvičení. Už při výběrovém řízení jsou adepti vystavováni řadě stresových situací. Kromě baterie zátěžových psychotestů plní různá cvičení, která jsou fyzicky velmi náročná a také jsou vystaveni řadě stresorů –

spánkové deprivaci, nedostatku jídla, velké fyzické námaze, plnění složitých úkolů v krátkém čase apod. Díky tomuto způsobu výběru uchazečů je u příslušníků zásahových jednotek stupeň odolnosti vůči stresovým situacím na daleko vyšší úrovni, než u běžné populace. Samozřejmostí je velmi náročný výcvik na zvládnutí krizových situací. Jeho součástí je vysoká intenzita výcviku střelecké a zejména taktické přípravy, řešení modelových situací a zejména komplexní cvičení zásahů proti nebezpečným pachatelům.

3.5 Útvar rychlého nasazení (URNA)

Útvar rychlého nasazení je specifickým policejním útvarem určeným zejména pro boj proti terorismu. Působí na celém území České republiky. Je přímo podřízen policejnímu prezidentovi. O vyslání útvaru rozhoduje policejní prezident se souhlasem ministra vnitra. O nasazení útvaru rozhoduje velitel oprávněný nařídít provedení zákroku pod jednotným velením. V souladu s vymezenou působností provádí útvar služební zákroky proti teroristům, únosům osob a dopravních prostředků, nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště závažných úmyslných trestných činů, zejména při jejich zadržení. V posledních letech působí ochranné týmy i v zahraničí – ochrana zastupitelských úřadů a jejich pracovníků v Iráku a Afghánistánu.

Jednotka vznikla v roce 1981 v rámci tehdejšího Sboru národní bezpečnosti, jako reakce na vlnu terorismu a únosů letadel ve světě i u nás. Do roku 1989 byla v rámci několika reorganizací administrativně zařazena pod různými součástmi SNB. Po roce 1989 nastala nová etapa jejího rozvoje, kdy se pojetím výcviku a svým zaměřením postupně zařadila mezi obdobné speciální jednotky v Evropě. Ve své činnosti je ze zákona zaměřena na provádění zákroků v případech zadržení rukojmích, únosů osob a dopravních prostředků a proti zvláště nebezpečným pachatelům, převážně v souvislosti s organizovaným zločinem. Jednotka udržuje pravidelné kontakty se speciálními jednotkami v Evropě.

Útvar rychlého nasazení je rozdělen do tří sekcí:

- rychlé nasazení: tři zásahové skupiny (specialisté, pyrotechnici a potápěči),
výcviková skupina (instruktoři),

- speciálních služeb: odstřelovači, spojaři a dokumentaristé, vyjednaváči, řidiči specialisté,
- administrativně / logistická.

Výcvik je zaměřen tak, aby splnil požadavky vycházející ze základních úkolů jednotky v oblasti boje proti terorismu, poskytování služeb pro Útvar pro odhalování organizovaného zločinu a Národní protidrogová centrále, jména při zatýkání nebezpečných pachatelů. Jádrem výcviku jsou taktické postupy zásahů na letadlo, budovy, vlaky, autobusy a metro. Součástí výcviku jsou i postupy při zadržení pachatelů, ochraně VIP a ozbrojených doprovodech.

Služební příprava u Útvaru rychlého nasazení:

- takticko-speciální příprava: budova, letadlo, automobil, autobus,
- střelecká příprava,
- práce ve výškách,
- tělesná příprava: sebeobrana, obecná tělesná příprava.

Podpůrná příprava:

- spojovací příprava,
- výsadková příprava,
- topografická příprava,
- zdravotní příprava,
- obsluha speciální techniky,
- psychologická příprava,
- proškolení služebních předpisů a norem,
- základní ženijní příprava,
- speciální ženijní příprava,
- příprava odstřelovačů,
- příprava potápěčů,

- příprava řidičů.

Útvar rychlého nasazení vzhledem ke svému historickému vývoji (byl první speciální jednotkou policie v historii našeho státu) získal řadu neocenitelných bojových zkušeností. Instruktoři a specialisté tohoto útvaru tvoří jádro metodického výcviku pro ostatní složky Policie České republiky.

Útvar je členem Mezinárodní organizace protiteroristický jednotek ATLAS. Zde díky výměně informací získávají příslušníci útvaru od svých zahraničních kolegů nejnovější poznatky a tyto aplikují do jednotlivých druhů výcviku. Součástí útvaru, jak bylo shora uvedeno je skupina vyjednávání, která metodicky řídí výcvik pro vyjednávání v krizových situacích (únosy osob, zadržování rukojmí, jednání s osobou demonstrující úmysl sebevraždy apod.) Skupina odstřelovačů metodicky řídí odstřelovače jiných speciálních útvarů Policie České republiky, pořádá pro ně výcvik a srovnávací cvičení. Vzhledem ke svému specifickému postavení je jednotka přednostně vybavována nejmodernější technikou a právě u této jednotky byly poprvé ve výcviku Policie České republiky použity FX zbraňové systémy.

Vrcholem výcviku je používání ostré munice v modelových situacích. Toto je možné jen díky skvělé vycvičenosti a připravenosti příslušníků tohoto útvaru.

3.6 Dílčí závěr

Ve třetí části své práce jsem se věnovala problematice přípravy policistů ke zvládnutí krizových situací. Rozčlenila jsem jednotlivé stupně vzdělávání policistů a věnovala pozornost těm úsekům přípravy a výcviku, které se konkrétně dotýkají této problematiky. Po shrnutí základní odborné přípravy policistů na Vyšších policejních školách jsem zjistila, že se způsoby výcviku liší mezi jednotlivými policejními školami a to zejména z důvodu různého materiálního vybavení jednotlivých škol.

U školních policejních středisek zabývajících se jednak prvotním výcvikem nově nastoupivších policistů a dále pak dalším vzděláváním policistů po ukončení ZOP je situace obdobná.

U speciálních útvarů PČR – SPJ, Zásahových jednotek a zejména Útvaru rychlého nasazení je situace jiná. Kromě důsledného výběru uchazečů, naprosté profesionality příslušníků těchto útvarů je věnována velká pozornost jak jejich materiálně technickému zabezpečení, tak důslednému a náročné přípravě a výcviku, které jsou na stejné úrovni jako u obdobných jednotek ve státech vyspělého světa.

Závěr

V policejní praxi dochází k problematickým situacím, kdy jsou policisté nuceni jednat pod časovým stresem, tíhou odpovědnosti a jim neznámým situacím, které pro ně i ostatní nezřídka znamenají ohrožení života. V rámci policejního vzdělávání by se měl policista naučit adekvátně chovat v těchto krizových situacích.

Cílem této bakalářské práce bylo popsat problematiku stresu, zejména spojeného s výkonem policejního povolání. Ukázat specifika této profese ve vztahu k zátěžovým a krizovým situacím, krizové komunikaci a služebnímu zákroku. V této souvislosti se zaměřuji na vzdělávání policistů, zejména výcviku nově nastupujících policistů k Základní odborné přípravě a rámcově porovnávám jejich úroveň přípravy a výcviku s elitními útvary Policie České republiky. Dále se snažím popsat a přiblížit nové prvky zaváděné do výuky a výcviku u PČR.

V první části své práce se věnuji problematice stresu, uvádím názory jednotlivých představitelů světové psychologie a medicíny, dále popisuji problematiku a jednotlivá specifika policejní psychologie v souvislosti s výkonem policejní služby.

Ve druhé části se věnuji zátěžovým situacím, krizové komunikaci specifické pro policejní profesi. Dále popisuji služební zákrok a taktiku služebního zákroku.

Ve třetí části popisuji přípravu policistů ke zvládnutí krizových situací na policejních školách, školních policejních střediscích a dále na jednotlivých výkonných útvarech. Jako vzorek mezi policejními školami jsem si vybrala Vyšší Policejní školu MV v Brně. Tuto školu velmi dobře znám, na začátku své policejní kariéry jsem ji absolvovala jako studentka a po několika letech strávených v přímém výkonu jsem se na ni vrátila jako komisař oddělení služebních činností. Tato škola je vybavena moderní krytou projekční střelnicí, kde studenti mohou, po získání základních střeleckých dovedností trénovat situace velmi blízké reálnému služebnímu zákroku, spojenému s použitím služební zbraně.

V ostatních policejních školách jsou tyto možnosti velmi omezené a prakticky se jedná pouze o střelbu na klasické statické terče ať na kryté, nebo otevřené venkovní střelnici. Ale nejdůležitějším prvkem výcviku taktických dovedností je existence speciální „taktické“ místnosti vybavené kamerovým systémem a nahrávacím zařízením. Podobná zařízení jsou v zahraničí součástí výcviku policejních a armádních složek již řadu let. V USA se tyto objekty nazývají slangově „Killhouse“ a tento typ výcvikových objektů je obvyklý v celé západní Evropě. Kromě uváděné FX a CQT munice jsou konstruovány i pro použití ostré munice a výbušnin.

Tato speciální místnost pro výcvik taktické přípravy je bohužel ve výcviku policejních složek v naší republice v současné době výjimkou. Výcvik se řeší ve starých opuštěných objektech, kde jednak hrozí nebezpečí úrazu cvičících a jednak zde není naplněna základní podstata výcviku pomocí modelových situací a to – dokonalá a nezkršená zpětná vazba.

Jsou zpracovány studie a projekty pro výstavbu objektů na výcvik taktické přípravy (opět v gesci učitelů VPŠ MV Brno), ale současná ekonomická situace, spojená s celosvětovou hospodářskou krizí neumožňuje takto rozsáhlé investice.

Dalším velmi nepříznivě působícím faktorem je neustálé zkracování délky ZOP. Při navrhovaném systému 18 měsíční ZOP by způsob přípravy a výcviku byl komfortní jak pro studenty, tak i pro pedagogický sbor. Zvýšil by se počet hodin pro nácvik modelových situací a studující by měli dostatek času, aby se jim získané poznatky utřídily a ujasnily. Délka ZOP se zkracovala nejdříve na 9 a v současné době na 6 měsíců a to je dle mého názoru velmi málo. Pro ilustraci dodávám, že ve Spolkové republice Německo je délka základní odborné přípravy policistů 2,5 roku.

Studující v rámci našeho policejního školství dostanou potřebný základ policejního vzdělání, ale je to jen základ, pro který nemají dostatek času, aby se řádně setřídil a „vstřebal“. Výcvik pomocí metody modelových situací probíhá i v jiných předmětech popřípadě integrovaných zaměstnáních, ale popisovaný výcvik taktické přípravy s využitím moderních technologií probíhá pouze v délce 12 hodin, což je žalostně málo.

Situace na Školních policejních střediscích není o mnoho lepší. I když jsou střediska vybavena FX komponenty, chybí rovněž vhodné objekty pro výcvik a tento se řeší shora uvedeným nevyhovujícím způsobem. Další komplikací je stálý nedostatek policistů ve výkonu služby, k dnešnímu dni jich chybí cca. 4500. Proto se zkracuje výcvik policistů pouze na nezbytně nutnou dobu, tak aby mohly být plněny základní úkoly policie.

Pokud se podaří naplnit stavy a dojde ke zklidnění personální situace, určitě to přispěje i ke zkvalitnění výcviku policistů, případně i opětovnému prodloužení ZOP.

U speciálních útvarů Policie ČR je situace naštěstí podstatně lepší. Je to dáno zejména přísnými kritérii výběru uchazečů do těchto útvarů. Zatímco o službu u PČR může požádat občan starší 18 let, což je povětšinou absolvent střední školy s minimem životních zkušeností, u těchto útvarů je kromě výborného psychologického hodnocení a dokonalého zdravotního stavu požadována policejní praxe, nejčastěji v délce trvání tří let.

Samozřejmostí je pak minimálně velmi dobré hodnocení od služebního funkcionáře. Tímto pečlivým výběrem dostávají instruktoři těchto útvarů „materiál“ v podobě „hotových“ policistů na které mohou klást podstatně větší nároky než na zbytek policejní populace.

Vzhledem k začlenění těchto útvarů do výkonných struktur Policie České republiky je i finanční a materiální zabezpečení na jiné úrovni než např. u policejních škol. Bohavým místem však zůstává nedostatek vhodných objektů pro účely výcviku s využitím shora popsaných technologií.

Řešení vidím ve vybudování „Multifunkčních objektů“ pro výcvik taktické a střelecké přípravy v rámci jednotlivých krajských ředitelství policie a dále na policejních školách. Tyto objekty by byly schopny pokrýt potřeby všech výkonných struktur Policie ČR počínaje začínajícími policisty a konče příslušníky speciálních policejních jednotek. Dále se jistě kladně promítne naplnění stavů policie ČR a případné prodloužení doby trvání ZOP.

Resumé

Práce policisty je vysoce rizikovou službou občanům, která si žádá velké nároky na zralost osobnosti a vysokou úroveň odborných znalostí policistů. Policista by měl být kvalifikovaně proškolený, a to zejména v oboru práva, služební přípravy, kriminalistiky, taktiky služebních zákroků, policejní techniky, psychologie, sociální psychologie a jiných důležitých oborů pro výkon služby.

Bakalářská práce „Příprava policistů ke zvládnání krizových situací“ se proto zabývá otázkami přípravy, výcviku a výuky policistů v rámci policejního školství a specializovaných výkonných útvarů v souvislosti se zvládnáním krizových situací. Dále přibližuje nové metody a postupy důležité pro výcvik a porovnává zařazení různých technik a prostředků do výcviku u specializovaných útvarů PČR a v policejním školství.

V úvodní kapitole s názvem Stres a jeho důsledky definuji pojem stresu a pohled jednotlivých autorů na tuto problematiku. Popisuji biologický význam stresu a věnuji se problematice zátěžových stresorů. V samostatné části popisuji a charakterizuji účinek stresu.

V druhé kapitole jsou popsány zátěže charakteristické pro policejní profesi, jsou popsány krizové situace a krizová komunikace. Následně se zaměřuji na problematiku služebního zákroku a kapitolu zakončuji částí věnovanou taktice služebního zákroku.

V třetí kapitole se věnuji přípravě policistů ke zvládnání krizových situací. V úvodu této části se věnuji policejnímu školství a na příkladu VPŠ MV ČR v Brně uvádím možnosti výuky a výcviku s pomocí nových systémů a technologií. Následuje popis jednotlivých výkonných útvarů a speciálních jednotek, které jsem si vybrala z důvodů ukázky dalšího vzdělávání policistů a srovnání s výcvikem prováděným v policejních školách.

V závěru je vyhodnocení získaných informací a postřehů, které potvrzují již známé skutečnosti k policejnímu výcviku, který je příliš krátký, nedostatku vhodných objektů pro výcvik taktické přípravy policistů na všech stupních jejich zařazení.

Anotace

Příprava policistů ke zvládnání krizových situací. V bakalářské práci je věnován prostor problematice stresu a zátěžím typickým pro policejní profesi a zejména výcviku a vzdělávání policistů. Jejich příprava pro policejní službu, rizikové, zátěžové a jiné psychicky a fyziologicky náročné situace. Cílem mé práce je zjistit stav přípravy ke krizovým situacím ve školním procesu a v následné přípravě u výkonných útvarů PČR. S tím korespondující přiblížení některých souvisejících problémů.

Klíčová slova

Příprava policistů ke zvládnání krizových situací – policejní školství – policejní výcvik – základní odborná příprava – taktická příprava – modelové situace – další odborná příprava – FX systémy – školní policejní středisko – služební zákrok – krizová situace – modelové situace – zátěžové situace – zásahové jednotky – speciální pořádkové jednotky – útvar rychlého nasazení.

Annotation

Preparation of policemen for managing crisis situations. I deal with the issue of stress and pressure that is characteristic for a police profession in this bachelor thesis. I am also concerned with the training and education of the policemen. I concentrate on the preparation of policemen not only for the police service but also for risky, stress, mentally and physically demanding situations. The aim of this bachelor thesis is to find out the state of preparation for the crisis situations in the school process. I also focus on the consequent preparation at the executive units of PČR and some problems connected with this topic.

Key words

Preparation of policemen for managing crisis situations – police education - police training- basic special training - tactical training - model situations – further special training-

FX systems – school police training centre – police action – crisis situation – model situation
– stress situation – emergency squad – special snatch squad – Rapid Response Unit.

Seznam použité literatury

1. Zákon č. 273/2008 Sb., o Polici české republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Ministerstvo vnitra ČR, Rámcový vzdělávací program pro základní odbornou přípravu policistů služby pořádkové, dopravní a železniční policie. Praha: MV ČR, 2008
3. Ministerstvo vnitra ČR, Nařízení MV ČR č. 65, Praha: NV ČR, 2007
4. Ministerstvo vnitra ČR, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 3, 2007
5. Ministerstvo vnitra ČR, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 154, 2003
6. Ministerstvo vnitra ČR, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 217, 2008
7. ČÁP, J., - DYTRYCH, Z., Utváření osobnosti v náročných životních situacích. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968.
8. ČÍRTKOVÁ, L. – SPURNÝ, J., Péče o policisty po extrémních stresových.
In: Policista – měsíčník Ministerstva vnitra, 2001, č. 12
9. DANIEL, J., Psychická zátěž v laboratorních a terénních podmínkách. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1984. ISBN 80-240
10. DEBNÁR, M.: Zkoumání vztahů mezi ukazateli fyzické zdatnosti a strukturou osobnosti a reakcemi na stres. Pedagogická fakulta Vysoké školy pedagogické v Hradci Králové: bakalářské práce 1997.
11. HLADKÝ, A. a kol. : Zdravotní aspekty zátěže a stresu. Praha: Karolinum, Vydavatelství univerzity Karlovy 1993, ISBN 80-70-66-784-2
12. CHARVÁT, J.: Život, adaptace a stres. Praha: Avicenum 1973
13. KYTAJEV – SMYK, L.A., Psychologija stressa. Moskava: Nauka 1983, MELGOSA, J. Zvládni svůj stres. Praha: Advent-Orion 1999, ISBN 80-7172-624-9
14. MIKŠÍK, O. – BŘICHÁČEK, V. : Detekce osob náchylných k psychickému selhání. Praha: zprávy Výzkumného ústavu psychiatrického, 1981. č. 59
15. REBER, A.S.: Dictionary of psychology. New York: The penguin 1985, ISBN 0-14-051079-6.

16. SELYE, H. Život a stres. Bratislava: Obzor 1966,
17. SCHREIBER, V. a kol.: Stres. Patofyziologie-endokrinologie-klinika. Praha: Avicenum 1985, ISBN - neuvedeno
18. ZNOJIL, L., Zkoumání vztahu mezi duševní a fyzickou výkonností a odolností proti stresu u studentů policejní školy. Olomouc, filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, (rigorózní práce) 2004

Internetové zdroje:

1. <http://www.ks.jm/oddeleni/zj/zasah/other/historie.htm>
2. <http://www.let.aa/oppv//OVPS//>
3. <http://www.mvcr.cz>
4. <http://www.policista.cz>
5. <http://www.rucevzhuru.cz>
6. <http://www.urn.aa>

Přílohy

MODELOVÉ SITUACE – TAKTIKA ZÁKROKŮ V OBJEKTECH (3 úrovně výcviku v rámci modelových situací)

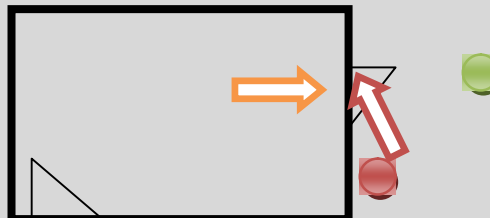
1. BEZPEČNÉ POSTAVENÍ V OBJEKTU (jištění i komunikace RDST probíhá – není součástí hodnocení)

Č	Popis situace	Trvání	Nákres	Nejčastější chyby
1.	<p>Osoba naproti dveřím</p> <ul style="list-style-type: none"> ozbrojený (viditelně zvolna namíří zbraň na hlídku) po výzvách spolupracuje střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatné vykrajování, špatná výzva k odložení zbraně) 	Do 1 min		<ul style="list-style-type: none"> postavení proti dveřím při otevření špatné vykrajování špatné výzvy k odzbrojení špatné výzvy k vyvedení z místnosti vstup do místnosti za osobou v případě střelby (střelba zpoza krytu) - reakce, úspěšnost
2.	<p>Osoba v mrtvém úhlu (vlevo, vpravo) ode dveří</p> <ul style="list-style-type: none"> ozbrojený (viditelně zvolna namíří zbraň na hlídku) po výzvách spolupracuje střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně) 	Do 2 min		<ul style="list-style-type: none"> postavení proti dveřím při otevření špatné vykrajování špatné vhlédnutí (zpoza krytu, práce se zbraní, koordinace členů hlídky) špatný ústup (pokud zvolí) špatné výzvy k odzbrojení špatné výzvy k vyvedení z místnosti vstup do místnosti za osobou v případě střelby (střelba zpoza krytu) - reakce, úspěšnost
3.	<p>Osoba prudce vyjde ze zavřených dveří proti hlídce</p> <ul style="list-style-type: none"> při přístupu hlídky k dalším dveřím v místnosti osoba prudce vejde do místnosti po výzvách spolupracuje střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně) – zbraň není viditelně 	Do 3 min		<ul style="list-style-type: none"> nevhodné postavení u dveří špatná vzdálenost (neodstoupení od dveří) špatný ústup (pokud zvolí) špatné výzvy k odzbrojení špatné výzvy k vyvedení z místnosti činnost přede dveřmi (poutání, ...) střelba na neozbrojenou osobu v případě střelby - reakce, úspěšnost střelba do nevhodného směru (postavení 2. člena hlídky)

4. Osoba vyjde z neočekávaného směru – „past“

Do 3 min

- „past“ (kabát, zbraň) umístit za kryt tak, aby částečně byla vidět
- na výzvu osoba vyjde
- po výzvách spolupracuje
- střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně)

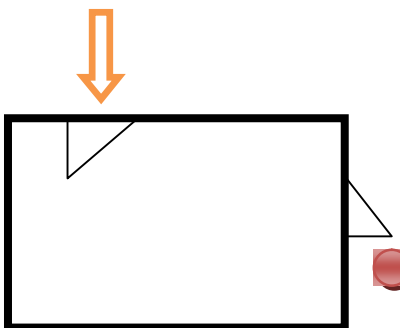

- nevhodné postavení u dveří
- špatná vzdálenost (neodstoupení od dveří)
- špatný ústup (pokud zvolí)
- špatné výzvy k odzbrojení
- špatné výzvy k vyvedení z místnosti
- činnost přede dveřmi (poutání, ...)
- střelba na neozbrojenou osobu
- v případě střelby - reakce, úspěšnost
- střelba do nevhodného směru (postavení 2. člena hlídky)
- (špatné jištění) – krok k úrovni 2

5. Osoba nade dveřmi (patrové postele)

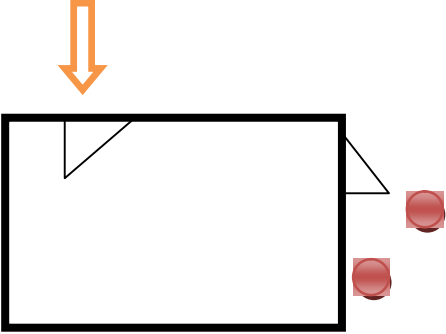
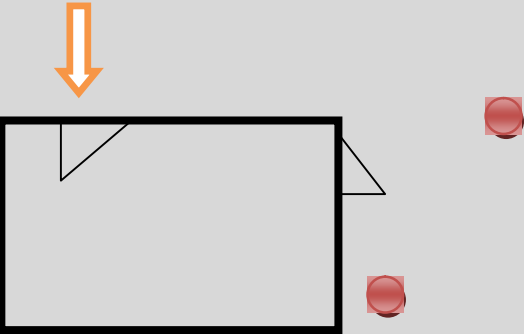
Do 2 min

- ozbrojený (viditelně zvolna namíří zbraň na hlídku) – stojí nade dveřmi
- po výzvách spolupracuje
- střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatná kontrola celého dalšího vstupu, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně)

- postavení proti dveřím při otevření
- špatné vykrajování
- špatné vhlédnutí (zpoza krytu, práce se zbraní, koordinace členů hlídky)
- špatný ústup (pokud zvolí)
- špatné výzvy k odzbrojení
- špatné výzvy k vyvedení z místnosti
- vstup do místnosti za osobou
- v případě střelby (střelba zpoza krytu) - reakce, úspěšnost

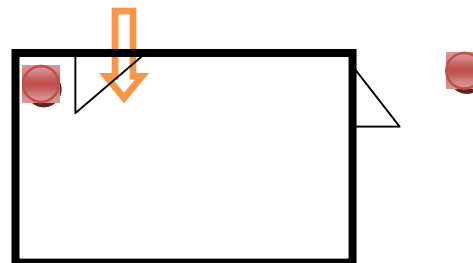
2. VZÁJEMNÉ JIŠTĚNÍ (bezpečné postavení již procvičeno, komunikace zatím není součástí hodnocení), raději dva pachatelé a více otevřených dveří

Č.	Popis situace	Trvání	Nákres	Nejčastější chyby
1.	<p>Napadení hlídky při poutání 1. osoby</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.osoba – nechá se nalézt, spolupracuje 2. osoba v krytu, střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatná kontrola celého dalšího vstupu, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně) 	Do 3 min		<ul style="list-style-type: none"> špatné postavení za krytem špatné vytažení z místnosti špatné jištění prostoru při poutání rozdělení se
2.	<p>Napadení hlídky při ústupu</p> <ul style="list-style-type: none"> střílí po chybách cvičících (špatné postavení, špatná kontrola celého dalšího vstupu, špatné vykrajování, vhlédnutí, ústup, špatná výzva k odložení zbraně) 	Do 5 min		<ul style="list-style-type: none"> špatný ústup nekrytí se rozdělení se nejištění nebezpečného prostoru

3. Napadení při postupu hlídky do objektu

Do 5 min

- z mrtvých úhlů se pokusí překvapit hlídku

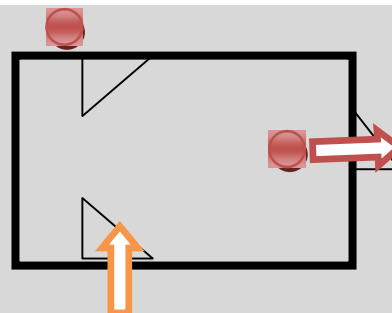

- nekrytí se
- rozdělení se
- nejištění nebezpečného prostoru
- špatná činnost na signál „zpět“

4. Napadení hlídky vlákáním do objektu

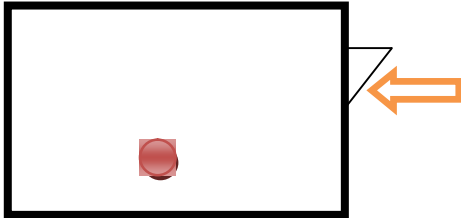
Do 7 min

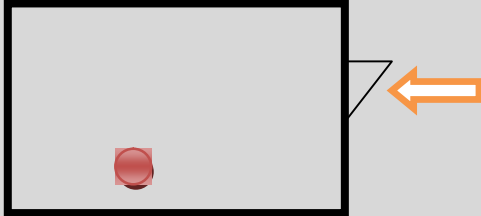
- osoba, na kterou hlídka při propátrávání narazí, uprchne dále do objektu
- 2. osoba ze zálohy střílí po chybách cvičících

- vstup do objektu - vlákání
- nekrytí se
- rozdělení se
- nejištění nebezpečného prostoru
- nedání výzev a výstrah k vytažení osoby ven
- špatná činnost na signál „zpět“
- (absence hlásné služby) – krok k úrovni 3

3. KOMUNIKACE (bezpečné postavení i vzájemné jištění již bylo probráno – opakuje se)

Č.	Popis situace	Trvání	Nákres	Nejčastější chyby
1.	Osoba vyhrožující zabitím <ul style="list-style-type: none">nalezená osoba vede střelbu a vyhrožujehlídku napadá jen v případě, že jdou k němu	Do 7 min		<ul style="list-style-type: none">vstup do objektu - vlákánínekrytí serozdělení senejištění nebezpečného prostorunedání výzev a výstrah k vytažení osoby venšpatná činnost na signál „zpět“absence hlásné službyabsence komunikace s osobou („co se děje, požadavky, ultimáta“)nepředání požadavků a ultimát

<p>2. Osoba z úmyslem sebevraždy</p> <p>Do 7 min</p> <ul style="list-style-type: none">• nalezená osoba vede střelbu a vyhrožuje sebevraždou• hlídku napadá jen v případě, že jdou k němu		<ul style="list-style-type: none">• vstup do objektu - vlákání• nekrytí se• rozdělení se• nejištění nebezpečného prostoru• nedání výzev a výstrah k vytažení osoby ven• špatná činnost na signál „zpět“• absence hlásné služby• absence komunikace s osobou („co se děje, požadavky, ultimáta“)• nepředání požadavků a ultimát
---	---	--

POZNÁMKY:

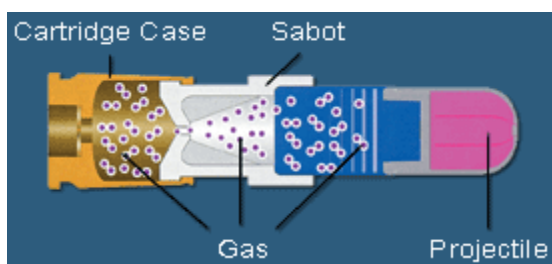
- všechny situace je dále možno procvičovat za ztížených světelných podmínek (šero, tma)
- všechny situace je dále možno procvičovat v různě složených policejních hlídkách (dvou, troj a čtyřčlenné)
- všechny situace je dále možno procvičovat s různým typem chování nalezené osoby
 - nespolupracující – napadá hlídku (nereaguje na výstrahy) – není ozbrojen
 - nespolupracující, pokouší se o útěk
 - nespolupracující – nereaguje na výstrahy, je na místě
 - spolupracující, klade odpor až při poutání
- v dané úrovni výcviku se soustředit zejména na určitou oblast (bezpečné postavení, jištění, komunikace) – nezahlit cvičící všemi postřehy již na začátku
- doba trvání závisí na členitosti a vymezení prostor, ve kterých se bude děj odehrávat

Příloha č. 2

Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek č. 3

Obrázek č. 4

Obrázek č. 5

Obrázek č. 6

